

Västerås Stad

Granskning av förskole- och skollokaler
ändamålsenlighet

Building a better
working world

Innehåll

1. Sammanfattning och revisionell bedömning	2
2. Inledning	3
2.1. Bakgrund.....	3
2.2. Syfte och revisionsfrågor	3
2.3. Ansvariga nämnder	3
2.4. Genomförande	4
2.5. Kvalitetssäkring	4
2.6. Revisionskriterier.....	4
3. Granskningsresultat	5
3.1. Västerås planeringsprocess	5
3.2. Det strategiska lokalförsörjningsarbetet.....	5
3.3. Strategiska behovsanalyser och prognoser	8
3.4. Samverkan med fastighetsnämnden	13
3.5. Nämndernas kontroll och uppföljning	15
4. Svar på revisionsfrågorna	17
<i>Bilaga 1: Källförteckning</i>	<i>18</i>

1. Sammanfattning och revisionell bedömning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad granskat om förskolenämnden, grundskolenämnden samt utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har en tillfredsställande styrning och planeringsprocess avseende skollokalernas ändamålsenlighet.

Den sammanvägda bedömningen är att de pedagogiska nämnderna till stor del har en tillfredsställande styrning och planeringsprocess avseende skollokalernas ändamålsenlighet.

Samtliga nämnder har tagit fram styrdokument avseende lokalförsörjning och användning, såsom lokalstrategier. Inom förskolan finns konceptförskola som anger standard för stadens förskolor. Motsvarande för grundskolan eller gymnasiet har inte upprättats. Vidare finns lokalbehovsplaner och planeringsunderlag där lokalbehoven för de kommande fem åren prognosticeras och till viss del analyseras. Vi bedömer att lokalbehovsplanerna kan utvecklas för att tydligare beskriva lokalbehovet framgent. Vidare framkommer även ett behov av behovsanalyser som bättre formulerar lokalbehovet för respektive investeringsprojekt. Femåriga prognoser tas fram av Servicepartner men verksamheterna upplever att det behövs bättre framförhållning och längre prognoser för att klara lokalförsörjningen. Vidare har kapacitetsutredning av befintliga lokaler gjorts inom grundskolan. Motsvarande ska tas fram för förskolan under hösten 2018. I utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens lokalbehovsplan finns en viss analys av nuvarande lokalers kapacitet.

Samverkan mellan de pedagogiska nämnderna och fastighetsnämnden bedöms i huvudsak vara tillräcklig. Dialog och samarbete sker i en rad forum och möteskonstellationer.

Vidare är vår bedömning att nämnderna i stort utövar en tillräcklig kontroll och uppföljning av lokalförsörjningen. Såväl förskolenämnden som grundskolenämnden erhåller vid varje sammanträde regelbunden information om arbetet med lokalförsörjning. Vi bedömer att rapporteringen till förskolenämnden är mest frekvent och omfattande. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har, jämfört med de andra granskade nämnderna, hanterat lokalförsörjningsfrågor i mindre omfattning under året.

För utförligare svar på revisionsfrågorna se avsnitt 4.

Utifrån vad som framkommit i granskningen rekommenderas samtliga nämnder att:

- ▶ Upprätta prognoser och ta fram planer med längre tidshorisont än fem år.
- ▶ Tillse att behovsanalyserna är ändamålsenliga.

Förskolenämnden rekommenderas att:

- ▶ Tillse att kapacitetsutredningen utförs och därefter nyttjas i det framtida lokalförsörjningsarbetet.
- ▶ Utveckla lokalbehovsplaner som tydligare redogör för lokalbehovet framgent.

Grundskolenämnden rekommenderas att:

- ▶ Ta fram en gemensam standard för grundskolor, motsvarande konceptförskola inom förskoleverksamhet.
- ▶ Utveckla lokalbehovsplaner som tydligare redogör för lokalbehovet framgent.

Vidare rekommenderas utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden att:

- ▶ Se över möjligheten att ta fram en gemensam standard för gymnasieskolor, motsvarande konceptförskola inom förskoleverksamhet.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

I skollagens 5 kap. 3-4 § beskrivs arbetsmiljön i skolan och att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I Västerås stads årsplan 2018 framkommer att antalet förskole- och skolbarn kommer att öka kraftigt framöver. Det ökade behovet av förskole- och skollokaler framöver är en stor utmaning och förändring jämfört med tidigare år, framför allt gällande skollokaler. Takten i utbyggnaden av nya förskolor och skolor behöver öka. Enligt årsplanen ska Västerås stad under 2018 planera för drygt 450 fler elever i grundskolan, mer än 100 fler barn i förskolan och en ökning av elevantalet i gymnasieskolan med över 100 elever.

Av förskolenämndens årsplan 2018 framgår att utmaningarna med att säkerställa att alla barn erbjuds plats i förskola i rätt tid och på en förskola som föräldrarna är nöjda med ökar i takt med att det finns fler barn i behov av förskola. För att fånga utvecklingsbehov inom den kommunala förskolan, bl.a. gällande utformning av lokaler, pågår projektet "Framtidens förskola 2026" fram till våren 2018. I grundskolenämndens årsplan 2018 är ett centralt mål att eleverna når bättre resultat och högre betyg. Ett sätt att främja detta anges vara genom att tillhandahålla pedagogiska lokaler som bidrar till att generera högre studieresultat. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden beslutade 2016-03-23 § 54 om förslag till planeringsunderlag 2017-2020 samt om en lokalstrategi för ändamålsenliga lokaler. Denna innefattar en strävan mot att skolorna drivs ekonomiskt- och verksamhetseffektivt samt med god arbetsmiljö och pedagogisk lärmiljö.

Revisorerna har efter genomförd riskanalys beslutat att genomföra en granskning av styrning och uppföljning av förskole- och skollokalernas ändamålsenlighet.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om förskolenämnden, grundskolenämnden samt utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har en tillfredsställande styrning och planeringsprocess avseende skollokalernas ändamålsenlighet.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Har nämnderna säkerställt att det bedrivs ett strategiskt arbete med lokalförsörjning avseende förskolor och skolor?
- ▶ Finns tillförlitliga och aktuella underlag med analyser och befolkningsprognoser avseende lokalförsörjning och lokalernas ändamålsenlighet?
- ▶ Har berörda nämnder en tillräcklig samverkan med fastighetsnämnden för att tillgodose ändamålsenliga förskole- och skollokaler?
- ▶ Utövar nämnderna en tillräcklig kontroll och uppföljning av lokalförsörjningen?

2.3. Ansvariga nämnder

Granskningen avser de pedagogiska nämnderna, vilka innefattar förskolenämnden, grundskolenämnden samt utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden.

2.4. Genomförande

Granskningen grundas på intervjuer och dokumentstudier (se bilaga 1). Intervjuer har skett med funktioner som arbetar med skollokaler och lokalförsörjning vid de pedagogiska förvaltningarna samt teknik- och fastighetsförvaltningen.

Granskningen är genomförd mars-juni 2018.

Börje Hultin har varit kontaktrevisor.

2.5. Kvalitetssäkring

Rapporten är sakgranskad av de intervjuade, vilket innebär att de fakta som rapporten hänvisar till är kvalitetssäkrade av de som har lämnat information. Skriftliga bekräftelser på att de intervjuade mottagit rapporten och givits denna möjlighet har inhämtats. All korrespondens kring faktakontrollen har arkiverats. Slutsatserna och bedömningarna ansvarar EY för.

2.6. Revisionskriterier

2.6.1. Kommunallagen (2017:725)

Av kommunallagens 6 kap. 6 § framgår att nämnderna ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Nämnderna ska även tillse att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

2.6.2. Skollagen (2010:800)

De lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska uppfyllas skall enligt skollagens 2 kap. 35 § finnas. Vidare anges i skollagens 5 kap. 3 § att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

2.6.3. Årsplan 2018 med utblick 2019-2021

Kommunfullmäktige skriver i årsplan 2018, beslutad 2017-06-21, att den ökade befolkningen utgör en av stadens prioriterade utvecklingsfrågor. För verksamhetsåret 2018 ska staden planera för mer än 100 fler barn i förskolan, drygt 450 fler elever i grundskolan och en ökning av antalet elever i gymnasieskolan med över 100 elever. Till följd av det ökade barn- och elevantalet utökas de pedagogiska nämndernas budget inför 2018 med 70 mnkr.

Budgetökningen fördelas enligt följande:

Nämnd	Mnkr
Förskolenämnden	17,4
Grundskolenämnden	41,9
Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden	9,8

Inom förskolan planeras för över 1 500 nya förskoleplatser. I takt med att nya platser uppstår ska även flera avdelningar avvecklas, dels genom att förskoleverksamheten kliver ur grundskolans lokaler, dels genom att ett antal avdelningar avvecklas för bättre driftekonomi. Under 2018 planeras även för flera nya grundskolor. Ett antal skolor ska även byggas om och anpassas för en återflytt av årskurs 6 till mellanstadieskolorna, därigenom frigörs kapacitet för ökade elevkullar på högstadieskolorna. Omställningen inom gymnasieskolan till följd av avvecklingen av en enhet ska vidare slutföras under året. Kommunfullmäktige skriver

att ett ökat elevantal inom gymnasiet ökar behovet av lokaler och att fler platser måste skapas i slutet av planeringsperioden.

Fler barn i förskola och skola beskrivs av kommunfullmäktige som en huvudorsak till nämndernas relativt höga investeringsnivå. Investeringar per område för 2018-2021 uppgår till:

Investeringar per område, mnkr	2018	2019	2020	2021	Totalt 2018-2021
Förskolor	154,5	95,5	34,6	21,0	305,6
Grundskolor	271,0	344,2	285,1	79,5	979,8
Gymnasieskolor	15,0	12,0	17,0	57,0	101,0

3. Granskningsresultat

3.1. Västerås planeringsprocess

Västerås stads planeringsprocess för kommande verksamhetsår inleds med en omvärldsanalys. Utifrån den antar kommunstyrelsen planeringsinriktningen och förutsättningarna för arbetet med årsplanen. I planeringsinriktningen anger kommunstyrelsen även anvisningar för nämndernas arbete med planeringsunderlag 2018-2021. Där ska nämnderna bland annat visa den planerade verksamhetsutvecklingen och hur demografin påverkar budgetförutsättningarna. De skall även redovisa efterfrågade nämndspecifika planeringsunderlag. I planeringsinriktningen 2018-2021 har kommunstyrelsen gett de pedagogiska nämnderna i uppdrag att redovisa en gemensam plan för hur nya förskolor och skolor ska byggas i önskad takt, med utgångspunkt från det ökade barn- och elevantalet. Vidare uppdras förskolenämnden redovisa vilka åtgärder som skall vidtas för att motverka kö till förskolan. I de pedagogiska nämndernas investeringsunderlag anges att barn- och utbildningsförvaltningen och teknik- och fastighetsförvaltningen kommer att påbörja arbetet under våren 2018. Planen kommer utöver behov även att visa på de utmaningar som finns inom området.

Nämnder och styrelser ska även upprätta en investeringsplan för perioden 2018-2021. Nämndens investeringsförslag ska prioriteras i fyra prioritetsgrupper.

3.2. Det strategiska lokalförsörjningsarbetet

För att de pedagogiska nämndernas verksamhet ska ha ändamålsenliga lokaler har respektive nämnd tagit fram en lokalstrategi. Lokalstrategierna innehåller ett antal bärande principer samt vägledning för att uppnå en effektiv ekonomisk styrning av lokalanvändningen. Ytterligare styrande dokument för en strategisk lokalförsörjning utgörs av bland annat årsplan och planeringsunderlag 2018-2021. Innehållet i dessa dokument beskrivs närmare längre ner i detta avsnitt.

Inom barn- och utbildningsförvaltningen finns en lokalplaneringsgrupp som enligt de pedagogiska nämndernas lokalstrategier har i uppdrag att försörja verksamheten med ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler. I gruppen ingår enhetschef ekonomi- och planeringsenheten, lokalstrateg, controller samt tre lokalplanerare. Lokalstrategen arbetar långsiktigt med prognoser, behovsanalyser och strategier. Lokalstrategen samarbetar med

såväl stadsbyggnadsförvaltningen, Servicepartner¹ som teknik- och fastighetsförvaltningen. Lokalplanerarna arbetar mer praktiskt med att ta fram behovsanalyser per investeringsprojekt.

Nedan presenteras inledningsvis det strategiska arbetet med lokalförsörjning inom förskolan. Därefter redogörs för arbetet inom grundskoleverksamheten. Avsnittet avslutas med en beskrivning av det strategiska arbete som bedrivs inom utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsområde, särskilt inom gymnasieskolan.

3.2.1. Förskola

Förskolenämnden skriver i årsplan 2018 att förskolan står inför både utmaningar och möjligheter för att ha rätt och tillräckliga lokaler. För att säkerställa nöjda kunder fokuserar nämnden bland annat på att planeringsprocessen ses över för att möjliggöra snabba och bra besked angående plats i förskolan. Tillgången till förskoleplats identifieras som ett riskområde där nämnden bland annat ska ha en säkrare bild av tillgång och efterfrågan på platser.

I planeringsunderlag 2018-2021 som beslutades av förskolenämnden 2017-03-31 står att planering och dimensionering av nya förskoleavdelningar, för att säkerställa lagens krav på erbjudande av plats, är en prioriterad fråga de närmaste åren. Vidare fastslås att befolkningsökningen i Västerås, tillsammans med behov av modernisering av lokaler ställer krav på effektiva processer i samverkan med andra. Under 2018 beräknas 47 nya förskoleavdelningar tas i bruk med ytterligare utbyggnad de kommande åren.

3.2.1.1 Förskolenämndens lokalstrategi

Lokalstrategin är utformad som ett antal bärande principer för utformning, placering, planering med mera av förskolor.

Bärande principer för lokalstrategisk planering i förskolan är följande:

- ▶ Sträva storleksmässigt mot förskolor med minst fyra avdelningar. Dessa har bättre förutsättningar för ekonomi i balans och större flexibilitet i lokalanvändningen. Vid nyproduktion ska det byggas tillagningskök.
- ▶ Utnyttja stadens befintliga lokalresurser i första hand. Avveckla successivt inhyrda paviljonger. Permanenta lösningar som inte är paviljonger ska tas fram. Nya paviljonglösningar ska bara ske vid undantagsfall.
- ▶ Anpassningar och ombyggnationer av lokaler ska ske restriktivt.
- ▶ Satsa på nyproduktion i nya bostadsområden. Sträva efter att lokal/verksamhet ska finnas på plats där de behövs och när de behövs. Lokaler ska flexibelt kunna ställas om till annan verksamhet vid förändrade behov.
- ▶ Standardkoncept för återkommande rumsfunktioner ska nyttjas.
- ▶ Säkerställa att lärmiljöerna är verksamhetsanpassade.
- ▶ Utse förskolor i strategiska lägen som kan fungera som "dragspel", det vill säga större förskolor med 8-10 avdelningar.
- ▶ En lokalbehovsplan för verksamhetsområdet ska upprättas årligen och informeras till nämnden. Planen avser samma period som stadens investeringsbudget. En översyn görs årligen och samordning och gränsdragning mot grundskolan ska göras.

¹ Servicepartner är Västerås stads egen interna konsultorganisation. Servicepartner tillhandahåller på affärsmässig grund samordning, förvaltning och utveckling av administrativa tjänster och specialist- och konsulttjänster. Ansvarig nämnd är styrelsen för Konsult och service.

3.2.1.2 *Konceptförskola och ramfunktionsprogram*

För att fånga de utvecklingsbehov som finns inom den kommunala förskolan gällande uppdraget, utformning av lokaler, kompetens och för att få ett samlat grepp över en framtida organisation pågår projektet "Framtidens förskola 2026" fram till våren 2018. Inom ramen för projektet har barn- och utbildningsförvaltningen tagit fram konceptförskola. Förskolenämnden har informerats, men arbetssättet utgör inget nämndbeslut. Konceptförskola anger standard för utformning av nya förskolor avseende såväl teknisk funktionalitet som hur lokaler ska disponeras. Införandet av konceptförskolor beskrivs i investeringsplan 2018-2021 ge verksamheten bättre förutsättningar att arbeta med modern pedagogik och med barngruppernas storlek. Arbetet skall även bidra till en effektivisering av bygg- och inköpsprocessen. Vid intervjuer med lokalplaneringsgruppen beskrivs att arbetssättet även bidrar till likvärdighet och kostnadseffektivitet, vilket de kunnat slå fast efter att ett antal konceptförskolor redan byggts.

Inom konceptförskola finns även ett generellt ramfunktionsprogram för kommunala förskolor. Programmet vänder sig till de som skall rita, projektera och bygga om eller bygga ny förskola för barn- och utbildningsförvaltningen i Västerås Stad. Programmet vill förmedla de erfarenheter, krav samt önskemål som staden har på sina förskolelokaler.

3.2.2. *Grundskola*

Grundskolenämnden skriver i årsplan 2018 att ett centralt mål är att eleverna når bättre resultat och högre betyg. För att nå detta krävs att skolan arbetar för inkluderande lärmiljöer. Inom kvalitetsperspektivet "Vi har rätt kvalitet i våra verksamheter och levererar rätt beslut" identifierar nämnden en risk för platsbrist i förskoleklass och i grundskola. Nämnden beskriver att verksamheten de senaste åren gått från att ha en marginal mellan behov och platser till att nu ha en situation där allt fler skolor inte kan erbjuda alla plats utifrån önskemål. Det bedöms även kunna uppstå ett läge då det totalt sett finns för få platser. Inom ekonomiperspektivet ser nämnden en risk med bristen på samordning av byggprocessen mellan förvaltningar. Nämnden beskriver det på följande vis "Hur säkerställer GSN att grundskolelokaler får rätt prioritet i de förvaltningar och nämnder som fattar avgörande beslut? Finns ytterligare möjlighet att förbättra BUF-interna arbetet i framtagande av behovsunderlag?". Risker bedöms av grundskolenämnden härröra från att lokalbehovsunderlagen inte är tillräckligt formaliserade och tydliga, vilket riskerar leda till att grundskolelokaler inte får rätt prioritet i de nämnder som fattar de avgörande besluten.

3.2.2.1 *Lokalstrategi*

Bärande principer för grundskolenämndens lokalstrategi utgörs av:

- ▶ Unga elever ska ha nära till skolan. F-3 skolor skall lokaliseras med hänsyn till yngre barns behov av skola och fritidshem nära hemmet.
- ▶ Säkerställ att det finns en lämplig pedagogisk lärmiljö med god arbetsmiljö för elever och lärare.
- ▶ Säkerställ att det finns en god utemiljö anpassad efter elevernas ålder.
- ▶ Utrymning och inrymning ska kunna ske smidigt.
- ▶ Skolor skall lokaliseras och organiseras så att ett tillräckligt elevunderlag skapas.
- ▶ Sträva mot skolor som kan drivas med god ekonomi.
- ▶ Utnyttja stadens befintliga lokalresurser i första hand. Avveckla successivt inhyrda paviljonger. Permanenta lösningar som inte är paviljonger ska tas fram. Nya paviljongslösningar ska bara ske vid undantagsfall.
- ▶ Anpassningar och ombyggnationer av lokaler ska ske restriktivt.
- ▶ Utveckla lokaler som flexibelt kan ställas om till annan verksamhet vid förändrade behov eller förutsättningar.

- ▶ Standard på återkommande rumsfunktioner ska finnas.
- ▶ En lokalbehovsplan för verksamhetsområdet ska upprättas årligen och informeras till nämnden. Planen avser samma period som stadens investeringsbudget. En översyn görs årligen och samordning och gränsdragning mot grundskolan ska göras.

3.2.2.2 Ramfunktionsprogram

Programmet som reviderades av barn- och utbildningsförvaltningen 2017-12-29 anger bland annat arkitektur och krav på olika rumstyper såsom materialval och IT. Vidare anges nyckeltal avseende yta per arbetslag samt yta per barn/elev inomhus respektive utomhus. Riktmärket avseende ytan inomhus uppgår till 10 m²/elev, medan åk F-3 bör ha en skolgård som mäter 30 m²/barn.

Vid intervju med enhetschef för teknik- och fastighetsförvaltningens lokalförsörjningsenhet anges att riktmärkena följs men att vissa avvikelser ibland görs avseende utemiljön om byggnationen äger rum i befintligt tätområde. I sådana fall ska det finnas en närliggande park eller lekpark som kan nyttjas.

3.2.3. Utbildning- och arbetsmarknad

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden skriver i årsplan 2018 att det under året riktas fokus på att skapa bra förutsättningar för att möta en ökad elevtillströmning 2018-2022.

3.2.3.1 Lokalstrategi

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har formulerat följande bärande principer i lokalstrategin:

- ▶ Sträva mot skolor som storleksmässigt har förutsättningar att drivas ekonomiskt och verksamhetseffektivt samt med god arbetsmiljö och pedagogisk lärmiljö.
- ▶ Anpassningar och ombyggnationer av lokaler ska ske restriktivt.
- ▶ Utveckla lokaler som flexibelt kan ställas om till annan verksamhet vid förändrade behov eller förutsättningar.
- ▶ Säkerställa att det finns en lämplig inne- och utemiljö som är anpassad efter ålder.
- ▶ Lokalerna ska vara ändamålsenliga för yrkesprogram.
- ▶ Sträva efter att samnyttja idrottshallar.
- ▶ Standard på återkommande rumsfunktioner ska finnas.
- ▶ Sträva efter att lokalerna för respektive program är strategiskt placerade för hög attraktionskraft och underlätta inpendling.
- ▶ En lokalbehovsplan för verksamhetsområdet ska upprättas årligen och informeras till nämnden. Planen avser samma period som stadens investeringsbudget. En översyn görs årligen och samordning och gränsdragning mot grundskolan ska göras.

3.3. Strategiska behovsanalyser och prognoser

Inom respektive nämnd tas det årligen fram lokalbehovsplaner som anger nämndens samlade lokalbehov de kommande fem åren. De pedagogiska nämnderna skriver i sina respektive lokalstrategier att lokalbehovsplaner utgör vägledande underlag för nämndernas lokalförsörjning. Lokalbehovsplanerna beskrivs vidare underlätta för planering av ny- till- och ombyggnadsåtgärder. Underlag och prognoser som ligger till grund för lokalbehovsplanerna tas fram av Service Partner efter beställning från barn- och utbildningsförvaltningen. Utifrån nämndernas lokalbehovsplaner sammanställer fastighetsnämnden en kommunövergripande lokalresursplan. Planen syftar till att ge en samlad bedömning av kommunens lokalbehov

och tjäna som underlag till investerings- och budgetprocessen. Stadens samlade bedömning och prioritering görs i investeringsberedningen.

När ett behov inom verksamheterna har identifierats, alltifrån en mindre ombyggnation till en nybyggnation, formuleras behoven av lokalplanerare inom barn- och utbildningsförvaltningen i en behovsanalys. Därefter förläggs ansvaret till fastighets- och fastighetsförvaltningen genom en beställning.

Nedan anges för granskningen relevanta prognoser och analyser inom respektive nämnds verksamhetsområde. Dessa återfinns, förutom i lokalbehovsplaner, även i planeringsunderlag 2018-2021 och årsplaner.

3.3.1. Förskola

I årsplan 2018 skriver förskolenämnden att antalet förskolebarn under året beräknas uppgå till 8001. Det innebär en ökning med 118 barn, eller 1,5 procent från 2017. Nedan redovisas en tabell över antal barn i förskoleverksamhet 2018.

Verksamhet	Kommunal	Fristående	I andra kommuner	Ej bestämd utförare	Summa	Förändring från föregående år
Förskola 1-3 år	2 235	1 184	12	15	3 446	-
Förskola 4-6 år	2 813	1 432	15	15	4 275	113
Pedagogisk omsorg 1-3 år	26	125			151	5
Pedagogisk omsorg 4-6 år	28	101			129	-
Förskoleverksamhet	5 102	2 842	27	30	8 001	118

I planeringsunderlag 2018-2021 sammanställs de ekonomiska konsekvenserna av demografiförändringarna i enlighet med tabellen nedan.²

Förskola				Lokaler	
År	Antal barn	Förändring	I mnkr	Nya avdelningar	I mnkr
2016	7 801				
2017	7 885	84	8,4	5,2	2,0
2018	8 001	116	14,6	7,1	2,8
2019	8 152	151	15,6	9,3	3,6
2020	8 274	122	12,6	7,5	2,9
2021	8 396	122	12,6	7,5	2,9

I planeringsunderlaget står även att lokalkostnadens andel av den totala verksamhetskostnaden i Västerås under 2015 uppgick till cirka 15 procent, vilket motsvarar 21 700 kr/per barn och år. Andelen beskrivs ha legat på ungefär samma nivå sedan 2007 och vara i nivå med jämförbara kommuners lokalkostnadsandel som varierar mellan 11-18 procent.³

² Kostnaden för nya lokaler beräknas utifrån den nivå som uppnåtts i förskolesatsningen, avseende antal barn per grupp, och med antagande att bemanning ska vara möjlig att hålla även 2018 och framåt.

³ Jämförelser görs med kommuner i liknande storleksordning, vilka utgörs av Eskilstuna, Gävle, Jönköping, Linköping, Norrköping, Uppsala och Örebro.

År 2017 uppgick lokalkostnaden⁴ till 10 procent enligt enhetschefen vid ekonomi- och planeringsenheten.⁵ I planeringsunderlag återfinns även grafer och analyser avseende bland annat andelen inskrivna barn i förskolan och pedagogisk omsorg mellan 2008-2015 och förändringen av andelen barn i fristående förskoleverksamhet.

3.3.1.1 Lokalbehovsplan

I förskolenämndens lokalbehovsplan anges befolkningsutveckling som visar en prognos för antalet ettåringar 2016-2022. Av dessa förväntas 65 procent gå i en kommunal förskola.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1-5 år	8 796	8 919	9 063	9 225	9 346	9 499	9 654
65 %	5 717	5 797	5 891	5 996	6 075	6 174	6 275

Fördelat per delområde i staden redovisas befolkningsutveckling, antal avdelningar på respektive förskola samt bostadsbyggnation. I prognoserna avseende bostadsbyggnation ingår de färdiga detaljplaner där fastighetsägarna kan bedöma vilket år som bostäderna förväntas vara klara för inflyttning. Pågående detaljplanering ingår således inte. Däremot redovisas en karta med pågående detaljplaner. För vissa delområden lämnas kommentarer, bland annat avseende planerade lokalförändringar såsom nybyggnation och renoveringar. Hur många nya avdelningar som respektive område är i behov av på grund av befolkningsökningen och bostadsbyggandet framgår dock inte systematiskt. Nedan illustreras ett exempel från området Bäckby-Skälby.

Avdelningar	Bäckby-Skälby	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Prognos antal 1-5 åringar	750	739	761	772	756	766
	Prognos antal 5 åringar	163	143	153	158	137	153
	Prognos antal 1-åringar	140	153	160	154	150	148
8	Bäckby norra förskola						
8	Rösegårds förskola						
8	Håkantorps förskola						

Bostadsbyggnation i prognoserna	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Västra Skälby		34				
Västra Skälby		12	5			
Västra Skälby			5	10		
Bäckby centrum			25	25		
Bäckby centrum			25	25		

3.3.1.2 Kapacitetsutredning

Vid intervjuer med barn- och utbildningsförvaltningens lokalplaneringsgrupp och enhetschefen för teknik- och fastighetsförvaltningens lokalförsörjningsenhet framgår att en kapacitetsutredning för förskolan har beställts av teknik- och fastighetsförvaltningen. En extern konsultfirma skall utföra utredningen som beräknas färdig hösten 2018. För närvarande finns en kapacitetsbedömning från 2016 som bygger på förskolechefernas

⁴ Lokalkostnad utgörs av kostnad för de lokaler som barn- och utbildningsförvaltningen hyr av teknik- och fastighetsförvaltningen samt kostnad för el och uppvärmning.

⁵ I planeringsunderlaget är siffrorna hämtade från SCB och då ingår även städning, vaktmästeri, avskrivningar och fastighetsunderhåll så de bör ej jämföras med siffran för 2017.

uppfattning om enheternas kapacitet. Vidare framgår i intervjuer att beläggningsgraden är hög, och att få förskolor i dagsläget har platser över. En intervjuad uppskattar vakansgraden till under 1 procent. Det är dock stora variationer över året, där beläggningen går ned under somrarna. Statistik kring kapacitet analyseras inte i lokalbehovsplanen.

3.3.2. Grundskola

I årsplan 2018 anges följande förändring avseende antal barn och elever samt volymutveckling 2018:

Verksamhet	Kommunal	Fristående	I andra kommuner	Ej bestämd utförare	Summa	Förändring från 2017	Förändring totalt i mnkr
Fritidshem	5 217	1 180	90	-	6 487	106	3,0
Förskoleklass	1 402	267	18	-	1 687	15	0,8
Grundskola	10 789	4 159	218	-	15 166	437	16,1 (åk 1-6) 19,7 (åk 7-9)
Särskola	218	4	4	-	226	6	2,2

I planeringsunderlag 2018-2021, som beslutades av grundskolenämnden 2017-03-28, redovisas befolkningsprognos för de olika åldersgrupperna förskoleklass, åk 1-3, åk 4-6 och åk 7-9 samt för ungdomar 13-18 år för perioden 2012-2022. Samtliga grupper prognosticeras öka under planeringsperioden. Även de ekonomiska konsekvenserna på grund av demografiförändringarna redovisas för respektive verksamhet.

Tabellen nedan är en sammanställning av de ekonomiska konsekvenserna inklusive lokalförändringar för respektive verksamhet.

År	Fritids	F-6	Åk 7-9	Särskola	80 % lokaler ⁶	Summa mnkr
2018	3,0	17,1	19,7	2,2	0,0	42,0
2019	2,6	13,2	15,1	1,7	18,1	50,7
2020	2,5	12,8	14,7	1,6	10,9	42,4
2021	2,1	14,6	9,6	1,4	13,7	41,5

Ungefär 18 procent av den redovisade totalkostnaden för de kommunala fritidshemmen i Västerås utgörs av lokalkostnader under 2015. I planeringsunderlag anges det ligga på medelvärdet för jämförbara kommuner. Vid jämförelser av lokalkostnaden per elev i kommunal grundskola hamnar Västerås under 2015 näst lägst bland jämförelsekommunerna med en kostnad på 15 400 kronor per elev, enligt planeringsunderlaget. Kostnaden är 900 kr lägre än det ovägda medeltalet för kommunerna. Enligt enhetschef vid ekonomi- och planeringsenheten uppgick lokalkostnaden som andel av den totala kostnaden för grundskolan till 11 procent under 2017.

⁶ Enligt nuvarande ramersättningsmodell till grundskolenämnden erhåller nämnden 80 % av den ökade lokalkostnaden vid om och nybyggnation. Kostnaden som anges utgör således 80 % av den beräknade lokalkostnadsökningen.

3.3.2.1 Lokalbehovsplan

Befolkningsutvecklingen i hela Västerås prognosticeras enligt nedan:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Andel till fristående
Lågstadiet	6 960	7 060	7 254	7 368	7 472	7 568	7 650	14,6 %
Mellanstadiet	5 123	5 314	5 355	5 425	5 506	5 666	5 789	29,6 %
Högstadiet	4 837	5 083	5 279	5 394	5 578	5 624	5 694	36,5 %

I grundskolans lokalbehovsplan redogörs för delområdesprognoser. I likhet med förskole-nämndens lokalbehovsplan ingår de färdiga detaljplanerna där fastighetsägarna kan bedöma vilket år som bostäderna är klara för inflyttning i prognoserna. För vissa delområden beskrivs pågående förändringar såsom ombyggnation, utflytt och planerade projekteringar. För respektive skola anges antal elever inom de olika stadierna från 2016 till och med 2017-09-15, samt prognoser för 2018-2022. Behovet av nya skollokaler inom respektive delområde eller samlat för staden redogörs inte för systematiskt.

3.3.2.2 Kapacitetsutredning

Teknik- och fastighetsförvaltningen initierade och bekostade 2016 en extern konsultbyrå att göra en kapacitetsutredning av grundskolan. Analysen syftar till att ge en indikation på hur respektive skola nyttjas, vilken beräknad maxkapacitet skolan har samt vilka eventuella åtgärder som kan öka kapaciteten och/eller effektivisera lokalanvändningen. Utredningen innehåller även prognoser för elevantalet 2020.

Utredningen visar att 10 av 11 skolområden har eller kommer att ha fler elever än vad den begränsande kapaciteten tillåter.⁷ Tre skolområden kommer ha ett betydligt större elevantal än vad den begränsade kapaciteten klarar av. Samtidigt har nästan samtliga skolor lokal-funktioner⁸ som inte når upp till dagens behov och som därför behöver åtgärdas för att säkerställa en god arbetsmiljö. Vid tidpunkten för utredningen fanns totalt 12 273 elever i åldrarna 6-15. Elevplatserna uppgick dock till 8 515 enligt skolornas begränsade lokal-funktioner. Om skolorna kunde användas utifrån sin fulla potential, med andra ord uppnå den teoretiska kapaciteten, skulle staden teoretiskt haft 15 125 elevplatser på skolorna.

3.3.3. Utbildning- och arbetsmarknad

I planeringsunderlag 2018-2020, beslutad av utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden 2017-03-29, presenteras följande utveckling för gymnasieskolan, exklusive sarskola:

År	Antal elever	Förändring antal elever	Förändring totalt mnkr
2017	4 806		
2018	4 914	+108	+9,8
2019	5 086	+172	+15,6
2020	5 306	+220	+20,0
2021	5 496	+190	+17,3

⁷ Kapaciteten är det beräknade antalet platser utifrån riktvärden som motsvarar en ändamålsenlig verksamhet.

⁸ Med lokalfunktion menas de funktioner som verksamheterna är i behov av, exempelvis matsal och toaletter.

Antal elever i särskola beräknas öka från 155 till 161 mellan 2017-2021. Vidare beskrivs att antalet elever i vuxenutbildning ökade kraftigt under 2016 och att behovet kommer vara fortsatt stort under de kommande åren.

Lokalkostnaden för gymnasiet anges ha hållits runt genomsnittet för kommungruppen 2010-2015, med undantag för 2014 då lokalkostnaden ökade kraftigt på grund av en omställning där ett gymnasium stod tomt under en termin. Enligt enhetschef vid ekonomi- och planeringsenheten uppgick lokalkostnaden 2017 till 14 procent av den totala kostnaden för gymnasie- och vuxenutbildningen.

3.3.3.1 Lokalbehovsplan

Utvecklingen av antalet elever och andelen inom den kommunala gymnasieskolan prognosticeras enligt följande:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gymnasiet	4 847	4 840	4 865	5 030	5 240	5 435	5 590
Kommunal andel 60 %	2 908	2 904	2 919	3 018	3 144	3 261	3 354

I nämndens lokalbehovsplan finns en omvärldsbevakning och beskrivning av trender. Vidare redogörs för kapacitet inom befintliga förstaårsklasser och max antal elever per skola. Analysen visar att ytterligare 200 elever skulle rymmas om alla elever valde efter hur många platser som finns för respektive program. Befolkningsutvecklingen innebär dock att den kommunala gymnasieskolan behöver bygga ut befintliga skolor alternativt bygga en ny gymnasieskola för ungefär 400 elever år 2020. Lokalerna bör enligt lokalbehovsplanen vara placerade på gångavstånd från Västerås resecentrum. En analys görs av respektive skolas möjlighet att expandera och slutsatsen som dras är att det finns små möjligheter att lösa behovet inom befintliga lokaler. Idrottshallar beskrivs också som maximalt utnyttjade. Planerade och pågående verksamhetsförändringar och kvalitetsförändringar redogörs per skola. Elevantalet för en optimalt utnyttjad skolorganisation bedöms ligga på ungefär 350-400 elever.

3.4. Samverkan med fastighetsnämnden

3.4.1. Fastighetsnämndens uppdrag

Enligt kommunfullmäktiges årsplan 2018 har fastighetsnämnden det samlade ägaransvaret för Västerås stads fastigheter. Merparten av stadens fastigheter förvaltas också av nämnden. I fastighetsförvaltning ingår drift och underhåll, uthyrning samt arrende- och servitutsupp-låtelser. Fastighetsnämnden har även det operativa ansvaret att samordna arbetet kring stadens samlade lokalnyttjande och beslutar om hur lokalbehovet inom staden ska tillgodoses. För de investeringar som fastighetsnämnden genomför på uppdrag från en annan nämnd, exempelvis de pedagogiska nämnderna, är det de uppdragsgivande nämnderna som ska göra prioriteringarna, enligt kommunstyrelsens planeringsinriktning 2018-2021. Verksamhetsanpassningsmedel ligger hos fastighetsnämnden, varav 5 mnkr är öronmärkta för barn- och utbildningsförvaltningens verksamheter. Kostnaden för inventarier ligger däremot hos de pedagogiska nämnderna, enligt intervjuer.

Utgångspunkten för nämndens arbete är att stadens verksamheter ska ha ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler samt att de lokaler som staden äger är uthyrda och används. Detta innebär bland annat att nämnden beslutar om i vilken omfattning extern in- och uthyrning av lokaler ska förekomma. Arbetet med stadens lokalförsörjning ska enligt

kommunfullmäktiges skrivning i årsplan 2018 ske i nära samarbete med stadsledningskontoret och berörda förvaltningar så att behov och önskemål fångas upp.

3.4.2. Samverkan mellan de pedagogiska nämnderna och fastighetsnämnden

I de pedagogiska nämndernas respektive lokalstrategier står att samarbetet med teknik- och fastighetsförvaltningen är av största vikt för att uppnå en bra och effektiv styrning av lokal-försörjning och lokalanvändning. Såväl på nämndnivå som på förvaltningsnivå behövs regelbundna och återkommande dialoger och gemensamma ställningstagande för att uppnå en effektiv styrning, enligt nämnderna. Vidare anges att samarbete med stadsbyggnadsförvaltningen är av största vikt för att genom samarbete i tidiga skeden av översiktsplan, fördjupad översiktsplan och detaljplan säkerställa behovet av nya förskolor och skolor kan tillgodoses i staden. Samarbete med Servicepartner är väsentlig för erhållande av bra underlag och prognoser för befolkningsutveckling.

Strategiska lokalförsörjningsmöten hålls tre gånger per termin, men från och med hösten 2018 ska de ske var tredje vecka. Förutom barn- och utbildningsförvaltningens lokalplaneringsgrupp närvarar verksamhetschefer inom barn- och utbildningsförvaltningen samt representanter från teknik- och fastighetsförvaltningen. Barn- och utbildningsförvaltningens direktör är också medbjuden. Det finns även en arbetsgrupp kring lokalsamordning som bland annat arbetar med investeringsplanen. I lokalsamordningsgruppen deltar lokalstrateger och lokalplanerare från teknik- och fastighetsförvaltningen, barn- och utbildningsförvaltningen, kultur- idrotts- och fritidsförvaltningen och sociala nämndernas förvaltning. Barn- och utbildningsförvaltningens lokalplaneringsgrupp deltar även på samverkansmöten där verksamhetschef är samordnare för de månadsvisa mötena. Förvaltare från teknik- och fastighetsförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningens lokalplaneringsgrupp träffas även regelbundet för att diskutera frågor om befintliga lokaler och verksamhetsanpassningar. Därutöver sker samverkansmöten inom respektive pågående projekt.

Intervjuad enhetschef från teknik- och fastighetsförvaltningen upplever att ansvaret i huvuddrag är tydligt mellan barn- och utbildningsförvaltningen och teknik- och fastighetsförvaltningen. Det stora akuta lokalbehovet upplevs dock ha bidragit till en negativ stämning där det från flera håll letas syndabockar till den låga genomförandegraden och förseningar i byggprojekten. Intervjuade i barn- och utbildningsförvaltningens lokalplaneringsgrupp upplever att det finns en viss otydlighet avseende ansvaret att konkretisera identifierade lokalbehov.

Enligt enhetschefen för teknik- och fastighetsförvaltningens lokalförsörjningsenhet är femåriga prognoser avseende lokalbehovet för kort för att klara lokalförsörjningen. Service Partner som utför prognoserna vill dock inte göra beräkningar på längre sikt enligt intervjuad. Vidare beskrivs det fria skolvalet ha försvårat prognoserna för de olika delområdena. Alltför kortsiktiga prognoser och kort framförhållning beskrivs som ett kommunövergripande problem, men särskilt problematiskt upplevs det vara inom grundskolan där en stor del av lokalförsörjningsarbetet utgörs av akuta åtgärder och improvisation. Framförhållningen och planeringen beskrivs vara bättre för förskolan.

Förutom det utökade behovet som beror på befolkningstillväxten har beslutet om att flytta tillbaka årskurs 6, och därmed flytta ut förskolor som huserat i grundskolans lokaler, bidragit till ytterligare ett stort antal byggprojekt. Under 2018 och kommande fyra år ska nästan 100 nya förskoleavdelningar byggas, vilket kan jämföras med runt 4-8 avdelningar per år som tidigare varit standard. Den stora volymen beror således på ett samtidigt behov till följd av befolkningstillväxt och återflytt av åk 6.

Den stora kompetensbristen som råder inom teknik- och fastighetsområdet gör att teknik- och fastighetsförvaltningen inte lyckas finna efterfrågad kompetens för att täcka det utökade behovet av deras tjänster. Bristen på kompetens har vidare drivit upp kostnaderna för konsulter och personal. Ytterligare utmaningar ligger i det faktum att flera nya förskolor och skolor ska byggas i befintliga tätorter. Det utökar ledtiderna ytterligare då en detaljplan kan ta mellan 1-2 år att färdigställa enligt intervjuad enhetschef vid teknik- och fastighetsförvaltningen. Under 2017 överklagades en detaljplan för en grundskola. Intervjuad enhetschef tror att överklaganden kan bli vanligare när byggnationer i stor grad kommer ske i redan bebyggda områden. Det förstärker enligt intervjuad behovet av längre prognoser och bättre framförhållning i planeringsprocessen. Det omfattande behovet av lokaler beskrivs ha bidragit till orealistiska planer som saknar en realistisk genomförandegrad.

Intervjuad enhetschef ser ett behov av mer utvecklade behovsanalyser, särskilt inom grundskolan. När lokalplanernas behovsanalyser inkommer till teknik- och fastighetsförvaltningen tar en arkitekt vid för att se hur behovet ska lösas. Eventuella revideringar görs lämpligen fram till detta skede, enligt intervjuad. För närvarande görs dock förändringar även under projekteringstiden vilket medför att samtliga inblandade måste ändra om sina respektive planer. Konceptförskola och ramfunktionsprogram upplevs fungera väl, och teknik- och fastighetsförvaltningen ska ha efterfrågat motsvarande för grundskolan. Enligt intervjuade i barn- och utbildningsförvaltningens lokalplaneringsgrupp uppstår ibland vissa diskussioner kring ansvarsfrågan i att driva behovsanalyser till verklighet.

Beslutet om att flytta in förskolor i grundskolorna fattades för att det fanns outnyttjade lokaler. Situationen förändrades dock efter drygt 2-3 år. Intervjuade beskriver att en lärdom av detta är att staden bör uppbära en lokalbank och våga ha vakanser under en tid, där kostnader av vakanser bör ställas mot kostnader för ombyggnationer och anpassningar av lokaler. Enhetschef inom teknik- och fastighetsförvaltningen menar vidare att detta skulle kunnat undvikas genom bättre analys av befolkningstillväxten. För stadens räkning ställa kostnaden av vakanser under en viss period kontra två ombyggnationer och anpassningar.

3.5. Nämndernas kontroll och uppföljning

Vi har granskat nämndernas protokoll i syfte att kontrollera frekvens och innehåll i den information som nämnderna erhåller när det gäller lokalfrågor. Vi har även kontrollerat vilka styrande beslut som nämnderna fattat inom området. Protokollgranskningen omfattar det senaste året.

3.5.1. Förskolenämnden

Granskningen visar att förskolenämnden vid varje sammanträde under det senaste året informerats om lokaler och hur pågående investeringsprojekt fortlöper. Av intervjuer framgår att det vid dessa tillfällen presenteras dagsaktuella handlingsplaner och status per projekt. Handlingsplanerna tas fram av lokalplaneringsgruppen inom barn- och utbildningsförvaltningen i samarbete med teknik- och fastighetsförvaltningen. Vid sammanträdena deltar projektledare och/eller lokalstrateg från teknik- och fastighetsförvaltningen.

Protokollgranskning visar även att nämnden vid varje sammanträde informerats om plats-situationen i förskolan och vilka åtgärder som vidtagits för att motverka kö till förskolan. Nämnden beslutade i januari 2017 att regelbunden uppföljning av platssituationen ska göras.

I övrigt noterar vi att nämnden vid olika tillfällen under det senaste året har informerats om övrigt pågående arbete som rör lokaler. Nämnden har även fattat ett antal styrande beslut avseende förskolelokaler. Följande kan nämnas:

- ▶ Information om lokalbehovsplan för förskolenämnden 2018 (oktober 2017).
- ▶ Information om upphandling av lokaler Södra Källtorp (november 2017).
- ▶ Plan för utveckling av förskolelokaler i Barkarö – återrapport av uppdrag. Nämnden godkänner återrapport och ger förvaltningen i uppdrag att beakta medborgarnas synpunkter i arbetet med utvecklingen av förskolelokaler (december 2017).
- ▶ Information om sammanslagning av förskoleenheter – Sofia förskola och Bäckby norra förskola (december 2017).
- ▶ Godkänt hyresoffert för nybyggnation – Malmens förskola (februari 2018).
- ▶ Nämnden beslutar att lägga ner Rådhusets förskola och att verksamheten organiseras under Vasaparkens förskola (april 2018).
- ▶ Nämnden antar lokalstrategi för förskolelokaler (april 2018).

3.5.2. Grundskolenämnden

Protokollgranskning visar att grundskolenämnden, precis som förskolenämnden, vid varje sammanträde under det senaste året informerats om lokaler och hur pågående investeringsprojekt fortlöper. Även i denna nämnd presenteras, enligt de intervjuade, dagsaktuella handlingsplaner och status per projekt. Vid sammanträdena deltar projektledare och/eller lokalstrateg från teknik- och fastighetsförvaltningen.

Granskningen visar vidare att nämnden under det senaste året även informerats om övrigt pågående arbete som rör lokaler. Nämnden har även fattat ett antal styrande beslut avseende lokaler. Följande kan nämnas:

- ▶ Information om lokalbehovsplan 2018 (oktober 2017).
- ▶ Nämnden ger förvaltningen i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för struktur och nybyggnation av skolor i centrala Västerås mm (december 2017). Rapport ska enligt enhetschef vid ekonomi- och planeringsenheten presenteras den 13 juni 2018.
- ▶ Nämnden godkänner hyresoffert för ombyggnation av Piltorpsskolan (februari 2018).
- ▶ Nämnden godkänner hyresoffert för Nybyggnation av Malmens skola (februari 2018).
- ▶ Information om uppdrag avseende skolstruktur (februari 2018).
- ▶ Nämnden antar lokalstrategi för grundskolelokaler (april 2018).

3.5.3. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Vår granskning av nämndens protokoll det senaste året visar att nämnden informerats och fattat följande beslut när det gäller lokaler:

- ▶ Information om lokalbehovsplan 2018 (oktober 2017)
- ▶ Nämnden antar lokalstrategi för verksamhetslokaler (april 2018).

Nämnden har även beslutat att lägga ned två gymnasieskolor under perioden.

I övrigt noterar vi att nämnden mottagit viss information om det arbete med omlokalisering av gymnasieskolor som bedrivits under året, via verksamhetsberättelse 2017.

4. Svar på revisionsfrågorna

Revisionsfråga	Svar
Har nämnderna säkerställt att det bedrivs ett strategiskt arbete med lokalförsörjning avseende förskolor och skolor?	Till stor del. Det finns såväl lokalstrategier som årsplaner. Inom förskolan finns konceptförskola som anger standard för stadens förskolor. Motsvarande för grundskolan eller gymnasiet har inte upprättats.
Finns tillförlitliga och aktuella underlag med analyser och befolkningsprognoser avseende lokalförsörjning och lokalernas ändamålsenlighet?	Till viss del, samtidigt har ett behov av längre prognoser och bättre framförhållning identifierats. Grundskolenämnden och förskolenämndens lokalbehovsplaner bedöms inte i tillräcklig grad beskriva lokalbehovet. Vid tidpunkten för granskningen har en kapacitetsutredning av grundskolans lokaler utförts, på uppdrag av teknik- och fastighetsförvaltningen. Motsvarande planeras inför hösten 2018 av förskolans lokaler. Liknande analys återfinns i utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens lokalbehovsplan avseende gymnasieskolan. Vidare framkommer även ett behov av behovsanalyser som bättre formulerar behovet för respektive investeringsprojekt.
Har berörda nämnder en tillräcklig samverkan med fastighetsnämnden för att tillgodose ändamålsenliga förskole- och skollokalerna?	Ja, samverkan bedöms tillräcklig. Dialog och avstämning sker genom olika möten och gruppkonstellationer, bland annat finns en arbetsgrupp kring lokalsamordning. Barn- och utbildningsförvaltningen håller även lokalförsörjningsmöten där representant från teknik- och fastighetsförvaltningen närvarar. Förvaltare från teknik- och fastighetsförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningens lokalplaneringsgrupp träffas även regelbundet för att diskutera frågor om befintliga lokaler och verksamhetsanpassningar. Samverkansmöten sker även inom respektive byggprojekt.
Utövar nämnderna en tillräcklig kontroll och uppföljning av lokalförsörjningen?	Ja, nämnderna bedöms i stort utöva en tillräcklig kontroll och uppföljning av lokalförsörjningen. Såväl förskolenämnden som grundskolenämnden erhåller vid varje sammanträde regelbunden information om arbetet med lokalförsörjning. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har, jämfört med de andra granskade nämnderna, hanterat lokalförsörjningsfrågor i mindre omfattning under året. Vi uppfattar det dock så att behovet av frekvent information inom denna nämnd är mindre då det inte sker omstruktureringar av skollokalerna i samma omfattning inom denna verksamhet.

Västerås stad den 19 juni 2018

Linda Marklund
EY

Liv Bongcam
EY

Bilaga 1: Källförteckning

Intervjuade funktioner

Barn- och utbildningsförvaltningens lokalgrupp

- ▶ Enhetschef ekonomi- och planeringsenheten
- ▶ Controller
- ▶ Lokalstrateg
- ▶ Lokalplanerare grundskola och förskola
- ▶ Lokalplanerare förskola och gymnasiet
- ▶ Lokalplanerare förskola

Teknik- och fastighetsförvaltningen

- ▶ Enhetschef teknik- och fastighetsförvaltningens lokalförsörjningsenhet

Dokument

Kommunfullmäktige

- ▶ ÅRSPLAN 2018 Utblick 2019 – 2021, Kommunfullmäktiges beslut 2017-06-21

Kommunstyrelsen

- ▶ Planeringsinriktning 2018-2021, 2017-02-01, Dnr: 2017/00085

Förskolenämnden

- ▶ Förskolenämndens årsplan 2018, 2017-10-17, Dnr FSN 2016/00744
- ▶ Verksamhetsberättelse 2017 för förskolenämnden, 2018-02-14FSN 2017/00640-1.4.2
- ▶ Planeringsunderlag 2018-2021 för förskolenämnden, 2017-03-31, 2016/00744
- ▶ Lokalstrategi för förskolelokaler daterad 2018-03-22, antaget av nämnden 2018-03-27, FSN 2018/00210-3.6.1
- ▶ Lokalbehovsplan förskolenämnden, 2017-10-04
- ▶ Västerås stads konceptförskola, 2018-01-11
- ▶ Generellt Ramfunktionsprogram Förskola, 2016-09-28

Grundskolenämnden

- ▶ Grundskolenämndens årsplan 2018, 2017-10-17, Dnr GSN 2016/03723
- ▶ Verksamhetsberättelse 2017 för grundskolenämnden, 2018-02-09, Dnr 2017/03384
- ▶ Planeringsunderlag 2018-2021 för grundskolenämnden, 2017-03-28, 2016/03723
- ▶ Lokalstrategi för grundskolelokaler daterad 2018-03-22, beslutad av nämnden 2018-04-24, Dnr GSN 2018/00825-3.6.1
- ▶ Kapacitetsutredning grundskolan i Västerås 2016 huvudrapport november 2016, med bilagor, arbetsmaterial 2017-01-18, Upprättad av NIRAS
- ▶ Lokalbehovsplan 2018 grundskolenämnden, 2017-10-04
- ▶ Ramfunktionsprogram Grundskola, reviderad 171229

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

- ▶ Utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens årsplan 2018, 2017-10-18, Dnr UAN 2016/01732
- ▶ Verksamhetsberättelse 2017 utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, 2018-02-09, Dnr 2017/02197
- ▶ Planeringsunderlag 2018-2021 för utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, 2017-03-29, 2016/01732
- ▶ Lokalstrategi för verksamhetslokaler daterad 2018-03-22, antagen av nämnden 2018-04-25, Dnr UAN 2018/00760-3.6.1

Fastighetsnämnden

- ▶ Investeringsplan 2018 till 2021 - utdrag juni 2017
- ▶ Lokalresursplan Västerås Stad 2018, Antagen av fastighetsnämnden 2014-06-12, reviderad 2017-11-23